Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Tutkimusprofessori Minna Kaljonen
Yhteiskunnan muutos/Oikeudenmukaisuus 6.2.2025 SYKE/2025/165

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: Ympäristövaliokunta tiistai 11.02.2025 klo 10.00 / VNS 7/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: **Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta**

https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+7/2024

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta.

Viesti, joka valtioneuvoston selonteosta välittyy, on pysäyttävä. Suomi käyttää edelleen luonnonvarojaan yli kantokyvyn, ilmastotavoitteiden saavuttaminen karkaa käsistä ja luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen vaatii lisätoimia. Suomen vahvuuksia ovat kansainvälisessä katsannossa edelleen korkeatasoinen koulutus, hyvinvointi sekä yhteiskunnan toimijoiden välinen vahva luottamus ja yhteistyö, mutta myös näiden vahvuuksien rapautumisesta on selviä merkkejä.

Kestävyysmurroksen johtaminen vaatii tulevaisuuden näkymää, kokonaisvaltaista ja osallistavaa kehittämistä sekä tietoperusteista päätöksentekoa. Valtioneuvoston selonteko ei pysty luomaan tätä eteenpäin luotsaavaa kokonaiskuvaa vaan sortuu yksittäisten tekojen, toimien ja mittarien listaukseen. Selonteossa ei esitetä määrätietoisia tavoitteita, prioriteetteja, joihin tulevina vuosina tulisi keskittyä. Eri tavoitteiden välisiä ristiriitoja ei pystytä käsittelemään sillä syvyydellä kuin niiden ratkaisu vaatisi.

Jatkossa selonteon tehtävää ja rakennetta onkin perusteltua miettiä uudelleen, jotta sen kyky luoda selkeä ja tietoon perustuva kokonaiskuva kestävän kehityksen kipupisteistä ja onnistumisista tarkentuu. Selonteossa kestävyystarkastelun lähtökohtana on viisi kestävyyspilaria, mikä ohjaa toimintaohjelma Agenda 2030:n toimeenpanoa keskittymään kestävyyspilareiden keskinäiseen tasapainottamiseen. Tässä lähestymistavassa ongelmana on, että se ei pysty priorisoimaan toimenpiteitä kestävyysmurroksen vaatimalla tavalla.

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Kestävän kehityksen toimintaohjelman tulisi rohkeammin määritellä ekologiselle ja sosiaaliselle kestävyydelle selkeät rajat sekä nämä huomioivat mittarit ja arviointitavat, joiden kehykseen hallituksen toimenpiteet ja yhteiskunnallinen kehitys voidaan asettaa. Tämänkaltaisessa vahvan kestävyyden mallissa ekologinen kestävyys tarjoaa perustan yhteiskunnan toiminnalle, kun taas sosiaalinen kestävyys luo turvan kansalaisten hyvinvoinnille. Taloudellinen, inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys tarjoavat mahdollisuudet ihmisten toimeliaisuudelle ekologisia ja sosiaalisia rajoja kunnioittaen. Kestävyysmurroksen tukeminen ekologista ja sosiaalista kestävyyttä vahvistaen tukee yhteiskunnan ja kansalaisten resilienssiä ja kokonaisturvallisuutta.

Vahvan kestävyyden mukainen kehys tarjoaisi kestävän kehityksen arvioinnille vankemman ja päämäärätietoisemman pohjan. Selonteossa tulisikin 169 alatavoitteen sijaan keskittyä 17 päätavoitteen ja niiden keskinäisriippuvaisuuksien tarkasteluun, vahvan kestävyyden raamien mukaisesti. Näin olisi mahdollista nostaa näkyvästi esiin kaikkein oleellisimmat onnistumiset ja lisätoimien tarpeet ja jättää yksityiskohtaisempi arviointi raportointiin YK:lle sekä VNK:n kestävyysarviointeihin. Nykyisessä esitystavassa riskinä on, että 169 alatavoitetta tulevat käsitellyksi epäsystemaattisesti ja osin satunnaisesti yksittäisiä toimia esiin nostaen. Selonteon tietopohjassa silmiinpistävää on, että Tilastokeskuksen koordinoimia virallisia Suomen YK-indikaattoreita ei hyödynnetä, vaikka niiden olemassaolo lyhyesti mainitaan (s.76).

Kestävän kehityksen raportointia ja seurantaa onkin tärkeää kehittää yhdessä valtioneuvoston kanslian kestävyysarvioinnin kanssa (s. 76) kestävyysmurroksen johtajuutta ja tavoitteenasettelua vahvistaen. Katsetta on suunnattava myös yli vuoden 2030 ja yli hallituskausien.

Suomen Agenda2030:n toimeenpanosta julkaistun arvioinnin mukaan Agenda2030:n tavoitteita ei huomioida riittävästi säädös- ja budjettivalmistelussa (s.75). Tämä on keskeinen puute, joka on syytä korjata. Hallitusohjelman kirjaus kokonaiskestävyyden indikaattoreista, joiden avulla seurataan BKT:n rinnalla kokonaiskestävyyttä eli hyvinvointia, talouden kannattavuutta ja ympäristön tilaa, on tärkeä askel tähän suuntaan. Kokonaiskestävyyttä kuvaavan toimintamallin kehittäminen on tärkeää, jotta vahvan kestävyyden ymmärrystä saadaan integroitua myös valtionhallinnon budjetointiin. Kestävyyspaneeli (2024) on yhdessä Tilastokeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa koonnut oman esityksensä kokonaiskestävyyden indikaattoreiksi, joka auttaa kirkastamaan kokonaiskuvaa. Ekosysteemitilinpito on myös tärkeä keino, jonka avulla kokonaiskestävyyden huomioimista voidaan vahvistaa.

Kestävän kehityksen politiikan onnistumisen yksi perusedellytys on eri toimijoiden mahdollisimman laaja-alainen osallistuminen. Epäselväksi jää, missä määrin koko yhteiskunnan osallisuus toteutuu kahden toimikunnan, kahden nuorten työryhmän ja yhden asiantuntijapaneelin kautta (s. 74). Selonteossa tulisi arvioida, riittävätkö näille toimijoille annetut voimavarat koko yhteiskunnan osallisuuden varmistamiseen. Erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ryhmien äänen kuuluvuus päätöksentekoon on selvä riski.

Selonteossa nostetaan myös useassa kohtaa esiin hallituksen panostukset TKI-toimintaan. On myös varmistettava vahva tuki tietoperusteiselle päätöksenteolle osana valtionhallinnon omaa TKI-resurssointia. On tärkeää myös turvata tiedepaneelien itsenäisyys ja toimintaresurssit tulevaisuudessa, ml. kestävän kehityksen toimikuntaa tukevan kestävyyspaneelin.

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Esitämme alla tarkempia huomiota valikoituihin ympäristöä ja kestävän kehityksen toimeenpanoa koskeviin tavoitteisiin

Tavoite 2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta

Tavoitteen 2 osalta selonteossa todetaan, että Suomessa aliravitsemus on lähes olematonta, sen sijaan ylipainoisuus on iso kansanterveydellinen ja julkista taloutta rasittava ongelma. Selonteossa ei kuitenkaan listata mitään toimia ylipainoisuuden vähentämiseksi. Selonteossa mainitaan, että kansalliset ravitsemussuositukset päivitetään Pohjoismaisten suositusten mukaisiksi. Uudet kansalliset ravitsemussuositukset julkaistiin marraskuussa 2024. Tämä tieto on päivitettävä selontekoon ja esitettävä miten hallitus aikoo panostaa ravitsemussuositusten toimeenpanoon eri toimijoiden keskuudessa. Suositusten proaktiivinen jalkauttaminen on kansanterveyden ja ylipainon vähentämisen kannalta tärkein toimi, johon on tärkeää suunnata toimia sekä julkisella (valtio, kunnat), yksityisellä (kauppa, teollisuus, ruokapalvelut ja ravintolat) että kolmannella (järjestöt) sektorilla.

Selonteko mainitsee suomalaisten ravitsemuksen haasteeksi suolan kulutuksen. Haasteita liittyy myös merkittävästi tyydyttämättömien rasvojen, täysjyväviljojen, palkokasvien, kasvisten ja hedelmien sekä punaisen ja prosessoidun lihan kulutukseen. Sekä miehet että naiset syövät liian vähän täysjyväviljaa, kasviksia ja hedelmiä. Uusi punaista ja prosessoitua lihaa koskeva enimmäissuositus on 350 g viikossa, johon suomalaisilla on vielä matkaa. Kestävä ja terveellinen ruokavalion edistäminen vaatii pitkäjänteistä tavoitteellista toimintaa julkiselta hallinnolta, ja vahvempaa yhteistyötä eri ministeriöiden (MMM, STM, YM, TEM) välillä. Terveydeksi ohjelman toimet ja resurssointi on tärkeää myös terveellisen syömisen edistämisen kannalta.

Julkiset ruokapalvelut ovat ravitsemussuositusten toimeenpanossa tietenkin tärkeässä asemassa. Kuntien resurssit kestävän ja laadukkaan kouluruoan kehittämiseen on taattava, varsinkin kun yhä useampi yläkoululainen jättää kouluruoan syömättä. Laadukas kouluruoka on myös investointi kansanterveyteen, nuorten jaksamiseen ja mielenterveyteen.

Ruokavaliota koskevat haasteet tarjoavat mahdollisuuden myös suomalaiselle tuotannolle. Kasviproteiiniarvoketjuja vahvistamalla voidaan myös parantaa kotimaisen kasviproteiinien saatavuutta teollisuudelle, julkisille ruokapalveluille ja kuluttajille. Selonteossa tätä yhteyttä ei nosteta lainkaan esiin. Kasviproteiinien tuotannolle ja kulutukselle onkin luotava pitkän aikavälin tavoitteet ja kehittämistoimet osana maa- ja metsätalousministeriössä valmistelussa olevan Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä kokonaisuutta ja pitkän aikavälin ruokastrategiaa. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan kasviproteiinien tuotannon keskimääräinen omavaraisuusaste on tällä hetkellä 72 %, ja palkokasveilla vain 54 % (Jansik et al., 2024). Kasviproteiinien tuotantoon liittyykin paljon kasvupotentiaalia. Potentiaalin toteutumiseksi tarvitaan TKI-investointeja uusiin kasviproteiinituotteisiin, kasvien jalostukseen ja tuotantoon sekä vientipanostuksia.

Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikille ihmisille

Monet terveyttä edistävät toimet ovat myös hyödyllisiä ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta, kuten jalankulun ja pyöräilyn edistäminen osana liikunnallista elämäntapaa. Liikunnallista elämäntapaa on kuitenkin tärkeää tukea myös kaupunki- ja liikennesuunnittelun keinoin, jotta autokeskeistä liikkumista voidaan vähentää.

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Tavoite 6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö ja sanitaatio kaikille

Veden kestävän käytön osalta selonteossa esitetyt toimet ovat oikeansuuntaisia, mutta niiden suuruusluokka suhteessa haasteiden mittakaavaan jää riittämättömäksi. Monet hallitusohjelman kirjaukset eivät ole myöskään vielä edenneet toteutukseen.

Vesiteemassa on huomattavia synergiaetuja mm. maankäytön vaikutusten hallinnassa ja jatkumossa latvavesistä merelle asti. Toimenpiteiden mittaluokka edellyttää kuitenkin rakenteellisia muutoksia sekä maatalouspolitiikassa että infrastruktuurissa: (1) ravinnekuormituksen riittävä vähentäminen edellyttää, että lantaa tulee kierrättää, siitä tuottaa biokaasua (synergiaetu myös ilmastonmuutoksen torjuntaan) ja keinolannoitusta korvata lantapohjaisilla kierrätyslannoitteilla. (2) orgaanisen aineen (ml. humus) kuormitus pitää saada laskuun erityisesti metsätalousvaltaisilla valuma-alueilla. Tämä voidaan tehdä synergiassa metsä- ja suoluontotyyppien ennallistamisen kanssa. (3) vaelluskalojen esteitä (pieniä ja suuria) on purettava, jos niiden muu käyttö on vähäinen. Kalatiet ovat toissijainen ratkaisu, koska niiden vaikutus ei vastaa samaa kuin purettu vaelluseste. Kantojen on annettava elpyä ennen kalastuksen aloittamista. Tämä ennallistaa sekä joki-, järvi- että meriekosysteemejä ja tuottaa virkistyskäyttö- ja kalastushyötyjä.

Suomen merkittävää roolia rajavesistöyhteistyön ja sitä koskevien sopimusten sekä vesidiplomatian edistäjänä tuodaan oikeutetusti esiin – näissä teemoissa Suomi on ollut ja Suomella on jatkossakin edellytykset olla kokonaan isompi toimija kansainvälisesti. Tuloksekas vesidiplomatiatoiminta vaatii kuitenkin pitkäjänteistä resursointia. Tutkimuslaitokset, yksityinen ja kolmas sektori tarjoavat tärkeää asiantuntijatukea vesidiplomatian toimeenpanossa diplomaattikunnalle ja eri hallinnon aloille. Vesi diplomatian kärkenä avaa väyliä myös energia-, maankäyttö-, ekosysteemi- ja ihmisoikeuskysymyksien käsittelyyn. Yhtälailla vesialan kehitysyhteistyössä on yksityisen sektorin ratkaisujen ohella kriittistä varmistaa tuki hallinnon kehitykselle ja paikalliselle osaamisen kehittämiselle: teknologiset ratkaisut eivät toimi tyhjiössä, vaan niiden tuloksellisuus ja kestävyys vaatii toimivan sääntely-ympäristön ja paikallista osaamista ja omistajuutta.

Suomalaisten kulutuksen vesijalanjäljestä viestimällä ja yrityksille suunnatun vesivastuusitoumuksen avulla on onnistuttu nostamaan suomalaisten tietoisuutta vesikysymyksistä ja tuotannon ja kulutuksen kansainvälisestä jalanjäljestä. Kulutuskäyttäytymisen muutoksessa veden näkökulmasta sekä yritysten kansainvälisten tuotanto- ja hankintaketjujen vesivastuullisuudessa, eli ketjuja koskevien vesiriskien ymmärryksessä, riskien hallinnassa ja kestävien ja oikeudenmukaisten käytäntöjen kehittämisessä, on kuitenkin edelleen huomattavasti parannettavaa. Vesikysymykset kytkeytyvät vahvasti ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen, luontokadon ehkäisyyn ja ihmisoikeuksiin. Näitä eri kestävän kulutuksen ja yritysvastuun haasteita ei tule tarkastella erillään, vaan kehittää niihin yhteisiä ratkaisuja. Toimialatason strategisen kehitystyön avulla voidaan saavuttaa merkittäviä synergia- ja skaalaetuja, mutta vesivastuullisuuden edistäminen vaatii myös uusia ohjauskeinoja.

Tavoite 7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille

Selonteossa linjataan, että hallituksen tavoitteena on nostaa Suomi puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi, joka luo puhtaan talouden kasvua kotimaassa ja syrjäyttää saastuttavia ratkaisuja maailmalla teknologian viennin kautta. Suomi onkin onnistunut monipuolistamaan uusiutuvan energiantuotantoaan merkittävästi viime vuosina ja vähentämään päästöjä. Tästä urasta on tärkeää pitää kiinni, samalla kun pidämme huolen myös siitä, että energian käyttömme ei lisäänny määrättömästi sähköistymisen myötä. Kulutusta koskeviin toimiin onkin

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | syke.fi

suunnattava jatkossa enemmän toimia. Sen lisäksi, että hallitus varmistaa myös sähkönkäyttäjien oikeudenmukaisen kohtelun sähkön niukkuustilanteissa, sosiaalinen oikeudenmukaisuus on syytä huomioida myös energiaremonteissa.

Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat

Selonteossa esitetään hallituksen yleiseksi tavoitteeksi toimiva, terveellinen ja turvallinen elinympäristö kaikille suomalaisille. Tavoitteena on myös, että asumisen ja liikkumisen edellytyksistä huolehditaan koko Suomessa ja että maaseudun elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta edistetään ja alueiden eriarvoistumista torjutaan. Selonteosta ei selviä riittävän kattavasti, miten näiden tavoitteiden toteutuksessa on edistetty. Erityisesti jää epäselväksi, miten tavoitteiden toteutus on mahdollista ympäristöllisesti kestävän kehityksen mukaisesti.

Suomalaiset kaupungit ja kunnat ovat tehneet hyvää työtä esimerkiksi ilmastopäästöjen vähentämisessä. Kuntien asukaskohtaiset vuosittaiset kulutusperäiset päästöt vaihtelevat nykyään 7,7 ja 12,5 tonnin (CO2e) välillä. Pariisin ilmastosopimuksen mukaiseen 1,5 asteen tavoitteeseen pääsemiseksi päästöjen tulisi pienentyä noin 2,5 tonniin (CO2e) henkeä kohden vuoteen 2030 mennessä ja 0,7 tonniin vuoteen 2050 mennessä. Selonteon perusteella ei ole mahdollista arvioida, onko ovatko toimenpiteet johdonmukaisesti linjassa näin vaativien tavoitteiden kanssa. Esimerkiksi liikennejärjestelmän kehittämisen toimenpiteenä esitetty liikkumisen sujuvoittaminen “riippumatta kulkumuodosta, tunnistaen Suomen alueelliset erot ja luottaen ihmisten vapauteen valita itselleen tarkoituksenmukaisin tapa asua ja liikkua” (s. 53) sisältää selvän riskin sille, että riittäviä päästövähennyksiä ei saavuteta.

Tavoite 12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys

Kiertotalouden edistämiseksi on tehty strategisen tason edelläkävijätyötä. Luonnonvaroja kulutetaan kuitenkin yhä merkittävästi enemmän kuin Euroopassa keskimäärin, mikä kiihdyttää ilmastonmuutosta ja pahentaa luontokatoa. Syken johdolla tehdyissä laskelmissa on kuitenkin osoitettu, että kunnianhimoisemmat toimet kiertotalouden hyväksi auttaisivat vähentämään luonnonvarojen kulutusta ja tuplaamaan materiaalien kiertotalousasteen vuoteen 2035 asti niin, että BKT samalla hieman vahvistuisi.

Kansallisesti siirtymää kiertotalouteen edistetään Kiertotalouden strategisen ohjelman tunnistamien toimenpiteiden perusteella. Tältä osin keskeisiä ovat kiertotaloustoimenpiteiden vaikutusten mallinnus, kiertotalouden green dealit ja erityisesti Business Finlandin kautta kiertotalouden edistämiseen kohdennettava rahoitus. Näiden voidaankin odottaa edistävän kiertotaloussiirtymää ja samalla tarjoavan yrityksille uusia taloudellisia mahdollisuuksia. Kiertotalouden green deal:n seurannassa, kattavuudessa ja raportoinnissa onkin ylläpidettävä riittävää kunnianhimon tasoa. Keskeinen murrosta edistävä tekijä on EU-sääntely ja sen toimeenpano jäsenmaissa. Sen painopiste siirtyy entistä enemmän elinkaaren loppupäästä esimerkiksi tuotesuunnitteluun ja korjattavuuteen. Samaan aikaan painoarvoa sääntelyssä saavat tuotteiden pitkäikäisyys, kertakäyttöisyyden vähentäminen ja raaka-aineiden kriittisyys EU:n omavaraisuuden ja kriisinsietokyvyn kannalta.

Julkiset hankinnat ovat keskeinen vipuvarsi, jolla siirtymää kiertotalouteen voidaan edistää. Julkisten hankintojen ekologisten tavoitteiden asettamistyö on alkanut ympäristöministeriön vetämänä osana valtiovarainministeriön koordinoimaa Hankinta-Suomi ohjelmaa. Työn tavoitteena on asettaa tavoitteet vuoteen 2035 ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmille

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | syke.fi

hankintakategorioille, niiden hiilijalanjäljen ja luontojalanjäljen pienentämiselle sekä kiertotalouden edistämiselle. Käytännössä kestävyystavoitteiden edistäminen ja innovaatiomahdollisuuksien hyödyntäminen hankinnoissa vaativat julkisten organisaatioiden kyvykkyyksien monipuolista kehittämistä liittyen johtamiseen, toimintamalleihin ja tiedonhallintaan. Kestävien hankintojen kehitystyön määrätietoinen jatkuminen valtion ja kuntien hankintayksiköissä vaatii tuekseen asiantuntija- ja vertaistukea.

Tavoite 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Suomi on jäämässä ilmastotavoitteistaan. Suomelle EU:ssa sovitut ilmastotavoitteet sekä Suomen kansallisen ilmastolain tavoitteet ja kansalliset ilmastosuunnitelmat ovat perustuneet siihen, että hoidetun metsämaan hiilinielu pysyy jatkuvasti suurena. Metsien hiilinielu on kuitenkin viime vuosina pienentynyt ja maankäyttösektori on nettotasolla muuttunut jopa päästölähteeksi joinain vuosina. Jos Suomi ei saavuta sille asetettuja tavoitteita, tulee sen ostaa LULUCF- ja taakanjakosektorin yksikköjä muista EU-jäsenmaista velvoitteidensa täyttämiseksi. Merkittävä riski on myös, että velvoite siirtyy rangaistuskertoimella taakanjakosektorille, jolla olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia (s. 58-59).

Lisätoimia tarvitaan huomattavasti, jotta Suomi saavuttaa ilmastotavoitteensa. Selonteko sivuuttaa mahdolliset lisätoimet kokonaan, tai niiden kerrotaan olevan valmistelussa esim. keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman osalta. Mainittu ACE-Life hanke, tai toimialojen vähähiilisyystiekartat ja kuntien ilmastosuunnitelmat eivät yksin pysty saavuttamaan Suomen ilmastotavoitteita, jos lainsäädäntö kannustaa toimijoita toiseen suuntaan.

Maatalouden päästöjen vähentämiseen kustannustehokkaimmat toimet löytyvät turvemailta, joista muodostuu yli puolet maatalouden kokonaispäästöistä, vaikka niiden osuus peltoalasta on vain 11 %. Pääministeri Orpon hallituksen budjettileikkaukset esim. kosteikkoviljelyn tukeen ovat olleet sekä ilmaston että talouden kannalta huonosti kohdennettuja. Maataloustukien (CAP:n kansallinen strategiasuunnitelma) toimet eivät nykyisessä muodossa riitä vastaamaan maatalouden päästövähennystavoitteisiin. Alan reilun siirtymän tueksi on tärkeää luoda selkeä toimintaohjelma turvemaiden päästöjen vähentämiseksi. Luonnonvarakeskuksen julkaisema turvepeltojen käytön tiekartta viitoittaa suuntaa ja tutkimustietoa eri ohjauskeinojen vaikuttavuudesta on kertynyt jo paljon. Tutkimusarvioiden mukaan turvemaiden päästövähennystoimet eivät heikennä kansallista ruokaturvaa.

Selonteko siivuttaa kokonaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen tarkastelun. Jatkossa onkin entistä tärkeämpää tarkastella ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän toimia yhdessä, siten että ne tukevat toinen toisiaan. Tämä auttaa myös vahvistamaan yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta.

Tavoite 14. Suojella maaekosysteemejä palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä, edistää metsien kestävää käyttöä, pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen

Hallituksen pyrkimys turvata luontopääoman säilymistä osana vastuullista talouspolitiikkaa ja edistää luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä on tärkeä ja oikeansuuntainen. Selonteko summaa, että luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi on tehty toimia, mutta koska tavoitetta ei ole saavutettu, toimien tehostamista ja lisäpanostuksia tarvitaan. Selonteossa listatut hallituksen tavoitteet ja toimet perustuvat pitkälti vapaaehtoisuuteen, etenkin

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | syke.fi

METSO ja Helmi-ohjelmien rooli korostuu. Selonteossa tunnistetut toimet eivät luo kunnianhimoista polkua lisätoimenpiteistä. Esimerkiksi vanhojen ja luonnontilaisten metsien turvaamiseen sitoudutaan kansallisten kriteerien mukaisesti, joten kriteereiden määrittely on keskeinen myös kunnianhimon tason näkökulmasta. Lisäksi yksityisen sektorin toimet ja luonnon monimuotoisuuden laaditut tiekartat on tunnistettu luontokadon pysäyttämisen kannalta tärkeiksi, mikä onkin toimenpiteiden toteutuksen kannalta erityisen tärkeää. EU:n ennallistamisasetus sivuutetaan nopeasti vain maininnalla toimeenpanon valmistelun aloittamisesta. Ennallistamisasetuksen toimeenpanon roolia selonteossa kannattaisi vahvistaa, koska sillä on merkittäviä mahdollisuuksia edistää kestävyystavoitteita kokonaisvaltaisesti eri elinympäristötyyppien yli.

Tämän lausunnon valmisteluun osallistui: tutkimusprofessori Minna Kaljonen, johtava tutkija Jari Lyytimäki, yksikönpäällikkö Riikka Paloniemi ja johtava tutkija Suvi Sojamo.

Lähteet

Jansik, C., Karikallio, H., Kotilainen, T., Känkänen, H., & Pihlanto, A. (2024). Kasviproteiini kasvun tiellä: Tiekartta ruoan korkeampaan kasviproteiiniomavaraisuuteen (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 68/2024). Luonnonvarakeskus.
Kestävyyspaneeli (2024). Kestävän talouden mittarit Suomelle. Kestävyyspaneelin taustamuistio 1/2024.

Jakelu: YmV@eduskunta.fi
Kopio: kirjaamo@syke.fi

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**